

Titel: Konge-Tanker. Første Bog.

Citation: "Konge-Tanker. Første Bog.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 11*, Morten Hallager, 1772, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_011-shoot-workid2_011_002.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 11

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Konge-Tanker. Første Bog.

2

Dersom den 1ste Bog af disse Konge-Tanker finder Biefald, skal det være mig kiært, og encouragere mig til at skrive videre; finder de derimod ikke Biefald, lægger jeg min Pen ned, og regner mig det til Ufuldkommenhed, at have begyndt paa noget, som ikke har duet eller funden Biefald.

3

Konge-Tanker. 1 Bog. 1 Capittel.

En Konge er et Menneske, et Menneske er en Konge, alt hvad som derfor kan siges om et Menneske som Konge, kan siges om en Konge som Menneske.

Han snubler, thi hans Gang er uvis, han er skrøbelig, thi han veed ikke at bruge sin Styrke, han rager feyl, thi hans Fornuft er indskrænket, han begaaer Forseelser, thi han er et Menneske, han bedrages, thi han kan ikke oversee alting, løber han engang i Snare, og tager sig ikke i agt, er han i et Øyeblik omrin-

4

get af interesserede Ministres, uforskammede Øretudere og graadige Ulve, som i hans Navn betiene sig af hans Vælde til at blive rige, mægrige og forvovne nok til at drage hele Rigets Magt og Velfærdt til sig til deres Høyhed og Fordeel og Rigets ubodelige Skade og enhver Undersaats Fornærmelse; jo større Myndighed Kongen har, jo meer hænger det Utøy ved, og jo Nøyere maa han tage sig i agt; han adoreres, thi alle bøyer Knæ for ham, og ofrer Røgelse paa hans Altere, som den, fra hvem de veed ald deres Lykke dependerer. Er han for god; misbruger hans Ministres og Favoriter hans Godhed. Er han ond; er han en Straf for Folk og Landet; Er han for stolt og efterladen, saa kan kuns faa Undersaattere komme til at nærme sig hans Throne og klage deres Nød. Er han genegen til Fruentimre; regierer de og deres Adhærenter og Familie Land og Riger. Er han vellystig, forfængelig og hengiven til Fornøyelser; kommer Baller, Masquerader, Comoedier, Lyst-Turer i Brug, og ald ferieux bliver jaget fra Hoffet, og hvorledes har saadan en Konge Tiid til at tænke, at hans Undersaattere uden

5

for Slottet lider Nød, saa længe han deri og ved sit Hof seer ikke andet end Vellyst, Overflødighed og glade Ansigter omkring sig; Er han krigersk, regierer Militien; Er han for gudfrygtig, regierer Geistligheden; Er han — ja hvo vil opregne dem; men der ere saa utallige Maader, som en Konge kan forløbe sig paa i sin Regjerings Bestyrelse, at hvilken han antager, saa lider i Almindelighed, eller i Særdeleshed, Landet, han selv, og Folket.

Saaledes kan en Regjerings Bestyrelse underkastes Feyl, som endogsaa en god Konge, som har gode Absigter, og naar han ikke nøye nok rager sig i agt, er undergiven; hvorledes gaaer det da, naar han ikke er god, og har slette Absigter, og er nachlæssig. Disse Feyl kan en Konge aldrig vogte sig for, men han kan moderere og ændre dem, i den Henseende maa han jevnlig Nøye prøve sin Regjering, og underrette sig om sine Ministres og Betienteres Forhold; Han kan umueligen undgaae at være et skrøbeligt Menneske, men ald hans Efterstræben skal bestaae deri at være mindre skrøbelig end

6

andre og ændre sig med Overlæg, men det er en Kunst, som ikke er knyttet til Kongelig Navn og Myndighed; den skal have sin Oprindelse fra Roden af, fra Barndommen, fra Banen, fra Optugtelsen, fra Lærdommen, der indskydes ham i Ungdommen, fra Fornuftens Brug, fra et Gemyt, som er befriet fra forudfattede Meninger, fra Forretningerne, og Erfarenhed i sin Regjering, i den moedne Alder.

Jeg taler om en Konge, som Konge, og som har Kongelig Magt og Myndighed, og ikke om Een, hvis Magt er indskrænket, og hvis Myndighed dependerer af Stænderne; thi saadan een har kuns Konge-Navn, og er i sig selv kuns høyt den fornemmeste Undersaat i Landet.

2 Capittel.

En Konge har Pligter, og en Undersaat har Pligter, men Forskiellen bestaaer deri, at en Konges er at byde og en Undersaats at lyde.

7

3 Capittel.

En Konges Pligter ere saa vidtløftige, Og strækker sig fra det store til det smaa, saa høyt op og saa lavt ned, at det vil være umuelig i er kort Begreb paa engang at fatte eller oversee dem.

4 Capittel.

Naar en Konge vil oppasse sine Pligter, som han som en Konge retteligen bør og tilkommer, maa han ikke være udvortes for gudfrygtig; thi derved giver han kuns Leylighed til Pietisterie og Hyklerie, ikke heller for lunken i sin udvortes Guds frygt, thi saa rænker hans Undersaattere, at han finder Behag i Atheisterie og Ugudelighed; ikke for from, thi saa bliver hans Undersaattere for sikre, og stoeler i deres Forseelser paa hans Naade, og bedriver den eene Misgjerning efter den anden; Ikke heller for stræng, thi Strænghed er en Forgiænger for Grum

8

hed, og en Konge gjør undertiden vel, at han lader Naaden gaae for Retten; Ikke for god, ikke heller for ond, ikke for hurtig ikke heller for feendrægtig, ikke for dydig, langt mindre udydig, det er at sige, at en Konge i alle sine Bestræbelser bør tage Fornuften, sit Folks Genie og Tænkemaade i Betragtning, og i tvivlsomme Sager udvælge Middelveyen. Det eeneste jeg veed en Konge ikke kan gjøre nok af, det er retteligen at dyrke Gud, holde sig til Hans Ord, og passe sit Liv og Levnet derefter, paaagte sit Riges Affaires, see til sine Ministres og Betienteres Forhold, og sit Lands Undersaatteres sande Tarv og Beste.

5 Capittel.

Naar en Konge sidder paa sin Throne og over sin Vælde, saa bør enhver skyldig Undersaat,

som i sin Samvittighed veed, han har forsyndet sig imod sin Næste og Loven, skielve, ingen Last bør undgaae ham da, og in-

9

gen skyldig bør kunde skiule sig, men den uskyldige, som har øvet Dyden, og gjort enhver Ret og Skiæl, bør kunde sikker og sørgeløs gaae forbi hans Strængheds Throne og oppasse sine Forretninger.

6 Capittel.

En Konges sande Forretning er med yderste Flid at befordre sit Folks og sit Lands Lyksalighed.

7 Capittel.

En Konge befordre ikke sit Folks og sit Lands Lyksalighed, naar han er en Conquerant og fører store og mægtige Krige, og undertvinger sine Naboer; Dersom man vil spørge hans Undersaattere, hvori deres Lyksalighed bestaaer, saa vil de vist nok svare: Ach Vee, den bestaaer deri, at vor ambitieuse herskesyge Konge fører os og vore Børn ud i Krigen for at døe

10

og omkomme, og for at berøve de overblevne af os i Krigen kryblegiorte og uihjelslagne, vores Gods og Midler, som vi maae give ham for at føre disse sine Krige ud med.

8 Capittel.

En Konge befordre sit Folks og sit Lands Lyksalighed, naar han selv forestaaer sin Regiæring, naar han tilligemed at elske Fred tager i rette Tid til Kaarden, naar han udvælger dydige, fornufte og uinteresserede Ministre til sit Raad og i sin Tieneste, naar han beskikker tilforladelige og aarvaagne Betientere og Befalningsmænd over Folket, som lader enhver skee Ret og Skiæl efter Lov og Billighed, naar han ikke allene selv er gudfrygtig men endogsaa beskikker gudelige Guds Ords Tienere, som ikke allene lever af Ordet og lærer det, men endogsaa foregaaer andre med gode Exempler i Liv og Levnet; naar Skoeler oprettes og vedligeholdes, hvori Ungdommen foruden

11

Guds frygt indpræntes Dyden, Fornuftens Brug, Videnskaber, Flittighed og en god Sæde-Lære; Naar Lærdom agtes, og nyttige lærde Folk æres og forfremmes, naar Kunstneren belønnes, og den nyttige og flittige opmuntres; naar han forskaffer alle sine Undersaattere Nærings Veye at fortiene sit Brød paa, indbringer Folket Hurtighed og Arbejdsomhed, opmuntrer Dyden og lægger Tøyle paa Lasten, naar han befordre

Negotien, ophjælper Agerdyrknigen, lader ikke Landets raee og naturlige Producter ligge uforarbejdede, og unyttige, anlægger nyttige og fordeelagtige Fabricquer, forsørger den fattige arme, som ikke er i Stand til at arbejde og fortiene sit Brød, paalægger taalelige og saadanne Contributioner og Paabud, som enhver Undersaat kan see bruges til Landes almindelige Fordeel, Zirat og Nytte, holder enhver Stand og Mand inden sine Grændser, paaagter, at den Rige og Mægtige ikke fortrykker og fornærmer den ringe eller at den ringe opsætter sig imod den mægtige, ophæver ald Slaverie og Trældom, som utilbørlig i et frit

12

og Christelig Rige, giver agt paa, at enhver Stand lever tarvelig, og, efter sine Omstændigheder og Vilkor, jager ald Overdaadighed paa Dør, og hvad som giver Anledning til et vellystigt og forfængeligt Levnet. Naar han retter sig efter sit Folkes Genie og Tænkemaade og elsker deres Skikke og Sæder, stræber at overbevise dem ved sikre og tilforladelige lagttagelser og Forsøg, at alt, hvad han befaler, er dem nyttig og gavnlig, og naar Folket først faaer saa værdig en Opinion om deres Konge; har han ikke nødtigt at bruge Magten eller Sværdet, han har kuns allene ved et simpelt Nik, et Vink at give sin Villie tilkiende og vise sine Undersaattere Veyen, og de forføyer sig da derhen i hobetal, og bliver troe og lydige indtil Døden; En saadan Konge har ikke nødtigt at frygte for, at nogen Krigsmagt skal omkuldkaste hans Vælde eller tage hans Rige fra ham, saa længe der er Modstand, og en Underdan tilbage i Landet; Men ligesom en saadan Konge tilholder sine Undersaattere, at den eene ikke maa fornærme den anden, saa maa han selv ogsaa vog-

13

te sig for at fornærme endog den ringeste, I et velskikket Rige er Dyden, Lydighed og Æren en Undersaat lige saa kjær som Livet.

9 Capittel.

Et vel indrettet Rige anseer jeg som en Familie, hvor Kongen er Fader, og Undersaatterne Børn og Brødre sammen, som arbejder til fælleds Beste, og hvor enhver Undersaat bør have saa indgroede Principia og være saa patriotisk sindet, at ald hans Arbeydsomhed og Flittighed mere skal skee til Kongens som hans Faders, som skal styre og beskyærme ham, til Landets som hans Moders, som skal føde ham, og til Publici som hans kiære Brødrer og Søstres, Nytte og Beste, end hans egen private.

10 Capittel.

Det er ikke en Platonisk Republique, jeg

opretter, er Mirakul af Regenter, jeg bringer

14

frem for Lyset, ney det er en Regenter og et Regimente, som grundet paa den Christelige Religions Principia meget vel kan existere; Man veed af Erfarenhed, hvad Influence en retmæssig Regenter har over sine Undersaattere, og at ligesom han er, saa affecterer hans Undersaattere ogsaa at være; Men det er ikke nok, at en Regenter selv er gudfrygtig, dydig og flittig, han bør ogsaa yttre sin Villie og see til, at hans Undersaattere blive det, og ved Straf og Belønning i rette Tiid opmuntre dem til Gudsfrygt, Dyd og Flittighed. Ere de det da ikke, eller bliver det alle; saa bliver dog de fleste det, og de øvrige maae affectere i det ringeste at være det, saafremt de agte at profiterere af Kongens Naade, de andre Indbyggeres Omgang og Landets bedre Indretning og Fordeel, og skulle der da være de iblant, som ere saa halsstarrige, at de ikke vil rette sig derefter, kan de som en raaden Green paa et nyttig Træe afhugges og bortkastes, og den øvrige Deel, som affecterer allene at rette sig efter Kongens Billie, kan dog i det ringeste ikke an-

15

det end med Admiration anser saadan en Konges vise Bud og Anordninger, og være troe og lydige, og den Affectation udvirker for Landet i Almindelighed ligesaa reel en Nytte, som om de virkelige vare, ligesom Regenten og de øvrige Undersaattere, gudfrygtige, dydige og flittige.

11 Capittel.

Det er et galt Principium, som Juristerne har, at Hoffart, Uforføydelighed, Utaknemmelighed, Gierrighed, Misundelse, Egensindighed, Uforligelighed & c. ikke almindeligen kan raades Bod paa og straffes, ligesaavel som andre Laster og Forseelser; Hvorfor kan der ikke sættes Straf ligesaavel derpaa som paa Tyvstaal, Mord ect. sandeligen alle saadanne Laster, hvorved den ene Undersaat forstyrer og fornærmer den andens Roelighed, bør lige saavel af en Christelig Konge og i en Christelig Rige paasees, og rettes som de, der falder i Øy-

16

nene udviser sig i Gierningen; Det er en Regenters Pligt, at have Øye med, at hans Undersaattere ikke allene afholder sig fra haandgribelige grove Laster, men end ogsaa, at de lever dydige og ærbare; Men det ville blive for vidtløftig i disse generelle afbrudte Tanker at forklare, hvorledes disse Laster bør forekommes, irettesættes og straffes i et Christeligt Rige; Det kan skee siden i det specielle.

12 Capittel.

Det er let at see, naar man kommer i et fremmed Rige, hvad Mening Regenten er af, thi ligesom Regjeringen er, saa Undersaatterne; som Kongen, saa Hoffet; som Hoffet, saa Landet; I Preussen og Frankerige er hver en Undersaat Soldat; I Sverrige taler enhver om Jordens bedre Dykkelse, om Bjergværkernes Forbedring og Fiskeriernes Istandsættelse; I Holland og Engeland er hver en Indbyggere Skipper eller Kiøbmand; Det-

17

te skriver jeg allene for at vise, hvad Influence Regjeringen har over Undersaatterne, og at en habil Regent, en Perrus Alexiovitz, kan omskabe et heel Folk fra fey til stridbar, fra udydig, lad og doven til et dydig, flittig og vindskibelig Folk.

13 Capittel.

Ligefaa kunstig og besværlig som det er for en habil Regent eller flere, at gjøre deres Riger ved mange Aars Flid og Vindskibelighed efterhaanden og tildeels blomstrende og lykkelig, saa let er det derimod for en uduelig Regent at kuldkaste det Forbedrede og gjøre i en Hast af et blomstrende og lykkelig, et forvirret, bedrøvet og ulykkelig Rige.

14 Capittel.

Jeg vil ikke tale om en aabenbare ugudelig Regent, om en Tyran, en Blodhund,

18

en Uretfærdig, en Guds Ords Foragter, Bespotter, en Nero, Heliogabalus, som Tidernes Krøniker beskriver os saa rækelige og grusomme Exempler om; Thi slige Regenter finder ikke Sted i disse oplyste Tider i Christelige Riger.

15 Capittel.

En Regent kan desuden have Feyl nok alligevel og regiere sit Land ilde; jeg siger derfor, at en Konge gjør sit Rige aldeles og tildeels ulykkelig, naar han ikke selv regierer, men er efterladt i sine Affaires, og overlader Rigets Bestyrelse i sine Favoriters og Yndlingers Hænder, naar han foragter sit Folks Skikke og Sæder, antager udenlands Betientere, taler fremmet Sprog, paalægger utaalelige og unødvendige Contributioner, som bliver anvendte til Vellyst, Forfængelighed, til unyttige Anlæg, til at give sine Favoriter, eller ogsaa til reent at siuske bort, thi paa den sidste Maade kan ogsaa et Riges Velfærd forødes;

19

Naar han gjør sine Favoriter og Hofmænd til Herrer, og sine andre Undersaattere til Slaver. Ach sandelig en saadan Konge nyder omsider denne Frugt af dette sit Arbeyde, at han foragtes og belees udenlands, og at lands Negotien standser, Agerdyrkingen hviler, al Lyst til Arbeyde og Flid forgaaer, Undersaatterne formindskes og gaaer udaf Landet og tager deres Gods med sig, Landets Velstand forsvinder, Skatter og Folkemængden tager af, og de, som bliver tilbage, maae som Slaver ved Tvang holdes i Landet og til Arbeyde, hvad Bistand og Mod kan en Konge vente af slige Misfornøede og til Slaverie tvungne Undersaattere, sandeligen de løber bort ved første Leylighed, og en ringe Naboe, som betiener sig af disse Conjunctioner, kan i en Hast bemægte sig ham og hans Rige, dersom han raadede sig selv og ikke frygtede for fremmede Potentater, besynderlig i Europa, som nu neppe tillader, at ens Magt ved et fremmet Riges Tilvæxt, som siden kan blive dem selv stadelig, formeres. En Konge siger jeg, styrer

20

sit Land ilde, naar han nægter sine Undersaattere frie Adgang til Thronen, naar han er qvindeagtig, genegen til Fruentimre, ødsel i sine Gaver, vellystig og forfængelig i sit Væsen, stolt i sin Opførsel, giærig og paaholden i Utide, for krigersk, for fredelig, for lærd, for ulærd, ubetænksom i sine Forretninger, for uerfaren i sit Riges Bestyrelse og for egensindig til at raadføre sig med sine gamle Bekjendte og troe Ministres og enten ikke vil høre dem, eller jager dem bort, anlægger en Sag, uden Overlæg paa sin egen Haand eller efter sine Favoriters Indskydelse, eller alt hvad som kan kaldes Last eller Feyl; en Dyd eller en Last virker allene hos en simpel Undersaat i hans Familie eller imod 2 a 3 af hans Med-Undersaattere, men en Konges, den skinner, ophøyer, fordunkler, forderver, nedstyrtter et heel Land og Rige.

21

16 Capittel.

En Konge som ikke regiærer selv, men overlader Regiæringen til sine Favoriter, ligner jeg ved hiin Hyrde, som betroede sine Faar til Leye-Svennene, thi i Stæden for at klippe Faarene, drager de Huden over Hovedet af dem.

17 Capittel.

En saadan Konge er lig en Afguds-Stytte i Pagoderne eller de Hedenske Templer; Folket falder vel ned at tilbøde det, men Røgelsen og Offeret tager Præsterne eller Favoriterne til sig, og i hans Navn og til deres Fordeel, binder de Folket de urimeligste Fabler paa Ermet og paalægger dem utaaelige Vilkaar og Slaviske Paafund.

22

18 Capittel.

Denne forhadte Favorite- og Minister-Regiering kan ikke noksom gøres afskyelig for Kongerne i disse Tider, saasom den synes overalt i hele Europa i dette Seculo at have taget for megen Overhaand, og det er den allene, som foraarsager Europas og ethvert Riges i fær, bedrøvelige og forvirrede Tilstand; thi disse Favorit-Ministres ere gemeenligen entreprenante og forvovne Subjecta, som ved snedige Kunstgreb og dristige Projecter fra ringe af svinge sig op i Kongernes Ynde, og for at gjøre sig nødvendige og behagelige for Regenten, opfinder nye Forandringer og vidt udseende Anslag, som de bilder Regenten ind, skal være til hans Nytte og Høyhed og foraarsager derved Uroeligheder og Forandringer indenlands og Bevægelser ved fremmede Hoffer; ja jeg paastaaer, at dersom denne forhadte favorite Regiering blev nedlagt og Kongerne selv, ved et prøvet, dydig og fornuftig Raads Hielp, ville enhver tage sit Riges Af-

*

23

fares selv an, saa ville Europa i sin nærværende Forfatning blive alt for lyksalig, og den ulyksalige Stats Politic, et Navn som misbruges saa skammelige, til at forderve sig selv, og sine Naboer og langt fraliggende Riger, ville vise sig frem i sin rette Skikkelse, blot og bar som den er, nemlig den naturlige Lov og Billighed, og megen Krig, Blods Udgydelse og Misundelse imellem Naboer og Riger ville forhindres; ja Europa ville blive saa lyksalig, om der ellers er nogen reel Lyksalighed til i denne Verden at hente.

19 Capittel.

Endnu et par Ord om denne Favorite-Regiering. Det er ulykkelig for et Land, naar en Favorit regierer allene, men det er ulykseligere, naar flere tillige bestyrer Land og Rige, thi i Stæden for at passe paa Rigets Affaires og bringe dem i Orden, saa passer den eene paa at underminere den anden, og

24

tilvende sig Regentens Ynde og blive Favorit allene, imidlertid ligger Rigets og Undersaatternes Klager uafgiorte og forvirrede; sandelig at jeg skal betiene mig af en nedrig Lignelse, saa gaer det saa til da, som naar 2 Hunde slaaes om et Been.

20 Capittel.

Det er for vidtløftig at beskrive de Snedigheder og Paafund, en Favorit-Minister betiener sig af for at drage hele Rigers Vælde til sig, og gjøre sig formidable og Regenten uempfindtig og efterluden at see derefter; De fornemmeste Paafund ere, at Favorit-Ministrer absenterer alle dem fra Kongens Person, som falder ham mistænkelige, og derimod besætter alle Hof-Embeder, som skal være omkring Kongen, med sine Creaturer, som rapporterer ham det mindste med det største af hvad som passerer inde hos ham, nægter alle andre undtagen hans Fortroelige ald Ad- og

25

Indgang til Kongen, foredrager ham Rigets Affaires tunge, forvirrede og besværlige, at han bliver kiæd af at befatte sig dermed, snakker ham derimod noget for, hvor vel han styrer Land og Rige og forbedrer det, holder ham som indsluttet, og døsser ham i Søvn med adskillige Neben-Sager, vænner ham til Vellyst, Viin, Fruentimmer, Lystigheder, og lader ham dermed passere sin Tid, ja hvo vil beskrive alle de Paafund, som sli en ulyksalig og elendig Regent maae undergaae for at fornøye sin Favorit-Ministers Ambition og Herskesyge, man har Exempler i Historien, at en Favorit-Minister har grebet til Voldsomheder imod Regenten for at vedblive i sin Vælde.

21 Capittel.

En Konge er en Slave, men hans Folk frie, en Konge bær en Krone, en Krone er tung, en Slave bær Lænker, en Konge er paalagt Rigets tunge Baand og Lænker.

26

22 Capittel.

En Konge skal, foruden at være Konge, og øve Kongelig Magt og Myndighed, være en Lovgiver og beskikke Folk Lov og Ret i Landet, ikke for mange, men tilpas, ikke heller uden med Overlæg, thi ellers skal den Lov, som i Dag udgives, forandres i Morgen; En Dommer, som ikke allene forstaaer sig selv paa Loven, men endogsaa beskikker lovkyndige og fornuftige Mænd til at dømmе efter Lov og Ret i Landet, en General, en Soldat til Lands og Vands, som holder sin Krigsmagt i en øvet og formidabel Tilstand, ikke for sit Land, eller til at forsvare sig med imod sine Undersaattere, men imod udenlands Magt og Fiender; En Landmand og Bonde, som skal paasee, at hans Land bliver vel cultiveret, og at Bonden ikke bliver trykket, men arbeyder med Lyst, og har til sit Udkomme; en Kunstner, og forstaae sig paa Fabriquers nyttige Indretning og Vedligeholdelse og Haandværkers Fordeel til sit Lands Gevinst og Nytte; En

27

Mand i sit Huus, en kiærlig Egtefælle, en Fader for sine Børn, en Husbond for sine Tienere, en Statsmand til at holde sin og sit Folkes Ære og Høyhed vedlige udenlands, en Financier, som legger sine Undersaattere Contributioner paa, som de kan taale, og anvender dem vel; en Huusholder, som ikke allene foregaaer sine Undersaattere med et tarvelig Levnet og sætter sin Udgift efter sin Indtægt, men endogsaa mager det saa, at der aarligen bliver lagt en Summa i Rigets Skatkammer, at han i Nødsfald kan have noget at tage til, en Kiøb- og Handelsmand, som veed og kan oversee, hvorvidt hans Rigers Negotie til hans Undersaatters Gevinst og Fordeel kan indrettes og udvides; en Controlleur med sine Betientere, en lærd Mand, som kan skiønne paa Lærdom, og passe paa, at nyttige Videnskaber læres, og boglige Kunster florerer, en Theologus, som agter paa, at hans Folk lever gudfrygtig, og at den herskende Religion haandthæves, og at andre Religions Sectere, som taales i hans Land, forsvares, og ikke forstyrres i

28

deres Gudstjeneste, en Værge for Umyndige og Enker, de Faderløses Opholder, de Fattiges Forsørger, de Syges Læge, de Bedrøvedes Trøst, de Bekymredes Ophielper, de Vanvittiges Forsvar, de Betrængtes Beskiærmer — Hans Forretninger strækker sig baade til Lands og Vands, uden og indenlands, paa hver Plet Jord i Landet, fra det største Palais indtil den mindste Bondehytte over Millioner Undersaattere, fra den Høyeste indtil den, der gaaer omkring paa Gaden for hver Mands Dør og betler.

23 Capittel.

Til at bestride alle disse Forretninger, behøver en Konge allene, at have for Øyne, Guds frygt, Retfærdighed, Arbeydsomhed, Agtpaagivenhed og en god Orden.

24 Capittel.

Mangler han Guds frygt, mangler han alle de andre Qvaliteter, thi det er ham umueligt, uden Guds synderlige Bistand, hvorom han jævnlig bør bede, at beoagte alle disse

29

Forretninger, endskiønt han besad alle andre Kongelige Qvaliteter og var begavet med ald den Fornuft og Lærdom, at han i hver Videnskab vidste alle Vises Hemmeligheder og alle Kunstneres Paafund.

25 Capittel.

Der er ikke nok, at en Konge opfylder en eller flere af disse Qvaliteter, han bør opfylde dem alle, forbigaaer han nogle og paaagter andre, saa erholdes derved ikke hans Riges Lyksalighed; Kong Carl den 12te og Ludvig den 14de vare store Generaler og Soldater, men de vare slette Landmænd, slette Kiøbmænd, slette Financiers, de vare ikke Hyrder for Folket men Slagtere, og deres Riger vare i deres sidste Regierings Aar nær ved at blive et Rov og Bytte for Fienderne, og ved deres Død vare Undersaatterne saa mange som ikke vare omkomne i Krigen, nær ved at omkomme af Hunger, Pengemangel og Elendighed; Kong Jacob den 1ste i Engeland var en lærd Konge; men han var ingen Soldat, ingen Statsmand, og Engeland har

30

aldrig været i større Foragt end under denne saa kaldede lærde Konge.

26 Capittel.

Det er umuelig, at en Konge kan over see, eller være kyndig i alle disse Forretninger og tilligemed see dem udført i alle deres Dele, men der er ikke umuelig, at han kan gjøre sig en general Idee om det alt; til Resten at forrette behøver han Hielpere, som kan gaae ham til Haande, og udføre efter disse forelagte Grund-Regler, hans Befalinger; Af disse Hielpere bør han i hver Stand og Handtering have nogle Kyndige, som han kan consulere og andre til at forrette det paabudne, og dette er just Kunsten for en Konge at udvælge det rette og Indsigtsfulde, som arbejder for ham og Landet og ikke for sig selv og sine; det er derfor just dem, han meest bør passe paa og være strænge imod, om de forseer sig og ikke lade mindste Feyl gaae ustraffet bort, samt ikke at antage nogen, med mindre han af Erfarenhed og med god Overlæg veed,

31

at de kan bestride det de sættes til; Af en Million og flere, som hans Rige bestaaer af og som han med Omhyggelighed bør lede iblant, maa der absolut findes saa mange skikkede Mennesker som behøves, og som han kan forlade sig paa i sine Forretningers Bestyrelse, men han bør Nøye prøve dem først og stedse holde dem Fingre for Øyet og tilholde dem med en prompt Lydighed til Punct og Prikke at efterkomme hans Befalinger; Slig en Konge som en generel paatager sig saaledes sit Riges Affaires, kan aldrig mangle troe og habile Ministres og Tienere, lydige og hengivne Undersaatter, lyksalige Dage, Ære og Frygt udenlands, Velsignelser indenlands, Fornøyelse midt i sit Arbeyde, Glæde over sit Lands Velstand, og sine Undersaatters Formerelse, Lyksalighed, Tarv og Beste.

Kiøbenhavn 1772,

trykt hos Morten Hallager boende paa Nørregade i No. 245. og findes samme Steds tilkiøbs.

32

Følgende Bøger tilligemed

en stor Deel andre findes tilkiøbs hos

Forlæggeren C. L. Buch

boende paa Nørregade i No. 245. for hossatte Priser.

Professor Gottscheds tydske Grammatika eller kort men tilstrækkelig og tydelig Underviisning at lære ret at skrive og tale det tydske Sprog, oversat efter det femte forbedrede Tydske Oplag og udgivet til Nytte for de Danske, som ville lægge sig efter og grundig lære det tydske Sprog. 2 Mk. 8 ß.

Den lykkelige Hverver. Et lystigt Syngestykke med 5 Arier og 2 Duetter til den Kongel. Danske Skuepladses Brug skrevet af B. H. Beck. 8 ß.

Tre mærkværdige Breve skrevne af den Svenske Assessor Emanuel Svedenborg, som i 28 Aar har havt Omgang og talet med Englerne og Aanderne og angaae nogle Efterretninger om hans Levnet og Skrifter. 6 ß.

Kort Udkast til en Geographie for Begyndere, eller en kort dog udførlig Jordbeskrivelse over Europa, Asia, Afrika og Amerika, de adskillige Landes Grændsers Størrelse, Bessaffenhed, Have, Sunde, Søer, Floder, Inddeling og fornemste Stæder, Indbyggernes Regieringsform, Religion, Folkemængde, Sæder, Skikke og Fremgang i Konster og Videnskaber, skrevet af Hr. Conrector Bauman, oversat og med mange nyttige Anmerkninger forøget og forbedret. 2 Mk.

En moralsk Betragtning over Kierligheden, adskildt fra den løsagtige Elskovs Vellyst, oversat ved Mag. P. B. Gjørup. 8 Skil.